

VILKŲ MANIFESTAS LIETUVOS VILKŲ POPULIACIJOS BŪKLĖS ANALIZĖ

IŽANGA

Sveikos vilkų populiacijos paslaugos yra neįkainojamas visų valstybės gyventojų turtas, kuris, net skaičiuojant materialia verte, daugybę kartų viršija įplaukas į biudžetą iš gyvulininkystės ūkio ir medžioklės verslo drauge sudėjus. Šios rūšies išsaugojimas yra bendras valstybės interesas, kuris negali būti priešpastatytas vienos ar dviejų nedidelių visuomenės grupių interesams. Daugelio šalių patirtis byloja, kad, naudojant mūsų amžiuje plačiai prieinamas pažangias naminių gyvulių apsaugos nuo plėšrūnų priemones, problemą galima išspręsti taikiu būdu, nepakenkiant šių ekosistemoms taip svarbių gyvūnų populiacijai.

Vilkų daroma žala ūkiams yra nepalyginus mažiau reikšminga problema vilkų vaidmens ekosistemų veikloje kontekste, ypač, turint omenyje, kad mūsų dienomis yra platus spektras priemonių, kurios, remiantis toliau minimais pasauliniu mastu vykdytais ilgalaikiais statistiniais tyrimais, yra žymiai labiau efektyvios, nei vilkų žudymas. Bepigu skųstis, kad „niekas neveikia“, net nepasistengus tinkamai organizuoti savo verslo pagal aplinkos diktuojamas sąlygas. Šimtmečiais kaimo žmonės augino avis ir karves ir jų apsauga nuo vilkų buvo natūralus šios veiklos aspektas net neturint šiuolaikinių technologijų teikiamų galimybių. Nieko nedaryti visada paprasčiau, nei dėti pastangas, bet tai nereiškia, kad taip elgtis turime teisę. Atskirų individų aplaidumas ar ir piktavališkumas atneša žalos ne tik pačiam aplaidžiam žmogui, bet kartais lemia pasekmes valstybės mastu ir šiuo atveju tai ypač ryšku.

Kaip žinote, praeitame šimtmetyje daugelyje šalių vilkai buvo visai ar beveik visai išnaikinti. Buvusiose Sovietų Sąjungos šalyse medžioklė, kaip ir nemažai kitų tradicijų, įgavo bendrą Maskvos diktuojamą niuansą, nes tiek švietimo, tiek laisvalaikio veiklų sistema buvo pilnai sovietizuota. Medžioklė tapo tuometinio elito pramoga. Į renginio programą įeinančių plataus spektro pasismagininimų metu buvo „tvarkomi reikalai“ ar pamaloninami įtakingi asmenys, siekiant jų palankumo. Verslo ar kitokio suinteresuotumo klausimus aptarti, kviečiant reikiamus asmenis į medžioklę, buvo įprastas reiškinys. Deja, nedaug kas šioje srityje pasikeitė mūsų dienomis.

„Medžioklės tradicijos“ yra vienas iš medžioklės šalininkų kozirų. Kadangi vilkų šaudymas kaip buvo, taip ir liko didžiausią azartą tarp tokio laisvalaikio pramogautojų sukeltantis užsiėmimas, medžiotojų ir toje veikloje dalyvaujančių įtakingų mėgėjų yra siekiama tą „tradiciją“ išsaugoti nepakitusiai. Tačiau šios „tradicijos“ vertė sunyksta, įsigilinus į jos šaknis ir prasmę nūdienos visuomenėje bei pasvėrus jos daromą žalą gamtos procesams. Kylant žmogaus sąmoningumui ir keičiantis jo gyvenimo sąlygoms natūralu, kad nemažai tradicijų atgyvena ir pasitraukia. Pavyzdžiui, Australijos aborigenų tradicijos leido valgyti žmogieną. Bet jie nebėra tokie gurmanai, ar ne? Lietuvai būtų tikrai ne per anksti atsikratyti panašių sovietinio paveldo atributų, nustojant šia prasme būti trečiojo pasaulio šalimi, į kurią plaukia medžioti turtingi užsienio pramogautojai, neturintys tos galimybės savo labiau civilizuotose šalyse.

Vilkų nauda gyvybės Žemėje išlikimo fone yra akivaizdi ir mokslo įrodyta. Todėl XX amžiaus pabaigoje visame Vakarų pasaulyje prasidėjo vilkų apsaugos ir įveisimo ten, kur jų buvo nebelikę, procesas, nes buvo pastebėta, kad be šių plėšrūnų sutrinka ekosistemų savireguliacijos mechanizmai ir jų nebeįmanoma subalansuoti žmogaus pastangomis. Vilkai, būdami mitybos piramidės viršūnėje gamtos vyksmo, mokslininkų vadinamo trofinėmis kaskadomis, eigoje subalansuoja visus ekosistemų elementus ir palaiko tarp jų pusiausvyrą.

Šalyse, kur vilkai buvo išnykę, niekas nebūtų ėmęsis dešimtis milijonų kainuojančių projektų juos įveisti, jei sustabdyti ekosistemų destrukcijai būtų buvę kitų būdų. Tolesnė įvykių eiga parodė, kad sprendimas leisti vilkams reguliuoti ekosistemas buvo teisingas. Pats ryškiausias pavyzdys, kaip įveikus vilkus ekosistemos sparčiai grįžta į natūralų būvį buvo JAV Jeloustouno nacionalinio parko istorija. Nesiplėsiu smulkiau apie parke vykusių procesus, tik paminėsiu, kad medžiotojams kanopinių dauginimosi bumo nepavyko sustabdyti, ir tik įveikus vilkus, per keletą metų ekosistema pastebimai atsistatė. Parko būklė dabar yra netoli tos, kuri buvo prieš vilkų išnaikinimą (Beschta, Ripple 2015-16), nors kai kur, deja, augmenija elnių buvo pažeista taip stipriai, kad vilkų išnaikinimo pasekmės dar matomos ir šiandien. Todėl mokslininkai perspėja sutelkti visas pastangas, kad vilkai būtų išsaugoti ten, kur jų dar liko ir skatina, kad jų populiacijos būtų tinkamai saugomos, suteikiant sąlygas jų šeimoms gyventi kiek įmanoma mažiau trikdymams.

Europoje 1979 m. buvo priimta Berno konvencija, kurioje pilkasis vilkas (*Canis lupus*) buvo įrašytas į II griežtai saugomų gyvūnų priedėlį. Vėliau buvo sukurta ir ES šalių narių pasirašyta Buveinių direktyva, kurioje pilkasis vilkas, įskaitant mūsų šalyje gyvenantį porūšį *Canis lupus lupus* taip pat buvo griežtai saugomų rūšių, IV priedėlio sąrašė ir jame liko iki šiol.

Mūsų valstybei galioja bendros ES gamtos apsaugos normos ir įstatymai. Tačiau, stojant į Europos Sąjungą, Lietuva, kaip ir kelios kitos šalys (tarp jų Latvija, Estija ir Lenkija) derybinėse pozicijose pateikė prašymą leisti vilkų medžioklę, perkeltant juos iš IV į V Buveinių direktyvos priedą. Pastebėtina, kad visos išimties prašiusios valstybės buvo iš buvusio sovietinio bloko, lyg joms atsikratyti tų iš Rytų primestų „tradicijų“ būtų buvę per sunku. Tiesa, Prašymą Europos Komisija patenkino, bet su sąlyga, jog medžioklė bus vykdoma taip, kad nepakenktų vilkų populiacijos stabilumui bei jos genofondui. Tačiau, nors Lietuvoje vilkų populiacija reguliuojama medžioklės būdu, vilkas vienareikšmiškai tebėra saugomas gyvūnas bent jau tol, kol Lietuvai galioja Europos Sąjungos teisinės normos ir mūsų šalis nėra pasitraukusi iš tarptautinių susitarimų aplinkosaugos srityje.

Deja, tenka pastebėti, kad Lietuva „vykdo“ tik tą sutarties dalį, kuria pramoginė medžioklė legalizuota, bet visiškai nepaiso sąlygų, kurios buvo iškeltos suteikiant tą teisę. Vilkų apsauga jau daug metų yra žodžiai, kurie neturi nieko bendro su vilkų medžiokle Lietuvoje. Ministerijos patvirtintos vilkų populiacijos valdymo priemonės, kaip matysime toliau, toliau blogina ir taip jau nepalankią vilkų populiacijos būklę bei aštrina konfliktą tarp ūkininkų ir vilkų. Be to, mokslinė statistika rodo, kad didinant legalios medžioklės apimtį, didėja nelegalus jų žudymas. nevykdant tinkamų jos būklės tyrimų (pirmas gana išsamus genetinis tyrimas po įstojimo į ES buvo atliktas šiemet), patikimų profesionalių apskaitų bei monitoringo, kas yra besąlygiškas Buveinių direktyvos reikalavimas visoms Europos Sąjungos šalims pilkojo vilko atžvilgiu.

2019m. Lapkričio 27d. Aplinkos Apsaugos komiteto posėdyje buvo paminėta, kad yra rengiamos medžioklės įstatymo pataisos ir laikinos priemonės ūkių saugumui užtikrinti, bet ir vėl vietoj to, kad būtų siūlomos taikios ūkių apsaugos priemonės, kurioms lėšų yra, ketinama dar labiau intensyvinti vilkų medžioklę ir didinti medžiotojų autonomiją laukinių žvėrių populiacijų valdymo ir jų medžioklės kvotų nustatymo srityse. Tai būtų visiškas bešališkumo principo pažeidimas, nes medžiotojai yra tiesiogiai suinteresuoti sumedžioti kuo daugiau. Buvo taip pat išsakytos mintys perduoti medžiotojams atsakomybę už laukinės faunos daromą žalą žemės ūkiui, kas automatiškai juos skatintų šaudyti kuo daugiau laukinių žvėrių, nes laukinės faunos žalą žemės ūkiui tektų padengti iš savo kišenės. Trumpai tariant – yra ruošiamasi įteisinti masinį laukinių žvėrių naikinimą.

Klausant su vilkų problema susijusių pasisakymų posėdžio metu labiausiai krito į akį yra tai, jog nė vienas dalyvis nė karto nepaminėjo, kad vilkai yra saugoma rūšis. Vienintelis Komiteto narys, kuris nepritarė vilkų naikinimui buvo Linas Balsys. Kyla klausimas, ar kiti komiteto nariai žino, jog kalba apie saugomą rūšį, ar jiems žinomos priežastys, kodėl ši rūšis tokia svarbi, ar suvokia, kad

nepaisydami vilkų apsaugos reikalavimų pažeidžia tarptautinius įsipareigojimus? Atrodo, jie taip pat nežino, kad Lietuvos prašymu, kaip susitikime AM patikslino Algirdas Klimavičius, Europos Komisija pernai yra skyrė 1 milijoną eurų ūkių apsaugoms nuo vilkų (nepelno investicijos), kuriuos Žemės ūkio ministerija kažkodėl mano pradėti skirstyti tik kitais metais – po dviejų metų nuo paramos gavimo.

Šių metų rekordinė medžioklės kvota susilaukė karštos aplinkosaugininkų reakcijos. Atsakant į visuomenės nepasitenkinimą dėl jau antrus metus nustatomos beprotiškos vilkų medžioklės kvotos (110 – 2018, 120 – 2019), spalio 24 d. Apsaugos ministerija surengė viešą susitikimą, kuriame buvo bandyta atsakyti į klausimus, kodėl Lietuvoje vilkai vietoj to, kad būtų saugomi, yra naikinami. Nors susitikimo metu buvo pateikta nemažai informacijos ir įvyko gana produktyvi diskusija, toli gražu ne į visus klausimus buvo argumentuotai atsakyta ir nebuvo pažadėta ieškoti tinkamų sprendimų visoms su vilkų populiacijos išsaugojimu susijusioms problemoms. Turiu pastebėti, kad ne visa Ministerijos pateikta informacija atitinka realią padėtį, kai kurie faktai nutylimi arba pateikiami neteisingame kontekste. Toliau bus pateikti komentarai susitikime išsakytiems Aplinkos ministerijos atstovų argumentams.

Toliau pateikta situacijos analizė, paremta tarptautiniais ir Lietuvoje vykusiais moksliniais tyrimais, susijusiais su diskutuojama vilkų išsaugojimo bei jų konflikto su ūkininkais sprendimo problema, bei iš to išplaukiančios pastabos.

VILKAS NET BŪDAMAS V PRIEDE NETAMPA MAŽIAU SAUGOMA RŪŠIMI

Vadovaujantis minėtais pilkojo vilko apsaugą reglamentuojančiais teisės aktais, Europos Sąjungoje yra laikomasi principo, kad šalių narių pastangos turi būti sutelktos į konfliktų sprendimą ir taikų sugyvenimą su vilkais o ne jų naikinimą. Medžioklė turi būti paskutine priemone, kai visos kitos priemonės apsaugoti ūkiams buvo tinkamai pritaikytos ir jos buvo nesėkmingos. Tai pakartotinai pabrėžiama rugsėjo 10 d. Europos Sąjungos Teisingumo teismo sprendimu. Tai, kad teisme buvo nagrinėjamas Suomijos atvejis, kur vilkas yra IV Buveinių direktyvos priede ir kad sprendimas tiesiogiai netaikomas Lietuvos atveju (V priedas), nereiškia, kad mes neturime kreipti į jį dėmesio. Net turint teisę į vilkų populiacijos reguliavimą medžioklės būdu, nėra leista jų chaotiškai šaudyti, prisidengiant jų daroma žala ūkiams.

Pirminėje Buveinių direktyvos redakcijoje mūsų šalyje gyvenantis pilkojo vilko porūšis - *Canis lupus lupus*, buvo IV - griežtai saugomų - rūšių priede. V priede buvo tik Iberijos vilkas, kitas pilkojo vilko porūšis. Stojant į ES dėl nesuprantamų priežasčių ir remiantis nepatikrintais medžiotojų pateiktais vilkų apskaitos duomenimis, Lietuvos ir kelių kitų tą patį prašymą pateikusių šalių vilkų populiacijos buvo perkeltos į V Buveinių direktyvos priedą. Tačiau, jei sąlyga palaikyti vilkų populiaciją stabilią ir nekelti grėsmės jos išlikimui nevykdoma, teisė naudotis „lengvata“ taip pat gali būti kvestionuojama. Paskutinių metų patirtis rodo, jog medžioklė yra akivaizdžiai netinkamas būdas kovai prieš vilkų žalą ūkiams, ypač iš Europos Komisijos gavus pajamų spręsti konfliktą taikiu būdu.

Išlaikyti vilkų populiacijos stabilumą tiek kiekybine, tiek kokybine prasme yra prioritetas, ypač kai žinoma, kad didelėje nukentėjusių ūkių dalyje nebuvo taikytos apsaugos priemonės arba jos taikytos netinkamai, nesilaikant specialistų rekomendacijų. Susitikimo AM metu ministerijos atstovas Algirdas Klimavičius to net neslėpė. Iš kitos pusės, yra daug ūkių, kurie įsikūrę netoli vilkų gyvenamų teritorijų, bet jokių problemų su miško gyventojais neturi, nes atsakingai žiūri į verslo apsaugą.

Be to, net vilkui esant V Buveinių direktyvos priede reguliuoti populiaciją medžioklės būdu nėra būtina. Tai nėra užfiksuota jokiais teisiniais aktais, ir medžioklės nauda nėra įrodyta jokiais

moksliniais tyrimais. Lenkijoje, kur vilkas, kaip ir Lietuvoje, yra V buveinių direktyvos priede, vilkai sąmoningai nemedžiojami jau daugiau nei 20 metų ir puikiai susitvarkoma, nors ir ten sovietų metais buvo tokios pat „tradicijos“. Išskirtiniams atvejams yra suformuotos profesionalios grupės. Bet vilkų populiacija Lenkijoje nėra medžioklės destabilizuota ir žalos atvejų pasitaiko retai. Jei Lietuva būtų pasekusi daug sėkmingiau vilkų populiaciją valdančios kaimyninės šalies pavyzdžiu ir vietoj to, kad akamai šaudytų vilkus, būtų susitelkusi ūkių apsaugos priemonių diegimui, nei ekosistemos, nei ūkiai nebūtų atsidūrę tokioje sudėtingoje situacijoje - nebūtų keliskart išaugusi kanopinių žvėrių populiacija, nebūtų nugrauziami ištisi miškų masyvai, nebūtų paplitęs kiaulių maras, nebūtų taip aršiai vilkų puolami ūkiai. Kaip 2008 m. savo tinklapyje pastebėjo „Baltijos vilkas“ „Lenkijos pavyzdys yra gyvas priekaištas Lietuvai.“

KAIP NUO VILKŲ APSAUGOS BUVO PEREITA IKI JŲ POPULIACIJOS NAIKINIMO ĮTEISINIMO

Jau 2001m. Jungtinė nevyriausybinė vilkų apsaugos taryba reikalavo uždrausti vilkų medžioklę. 2005 m. su tuometiniu Aplinkos apsaugos ministru Arūnu Kundrotu buvo sutarta, kad vilkų medžioklė palaipsniui bus sustabdyta. Manyta nustatyti pereinamą laikotarpį („įgyvendinti kompensacinį mechanizmą, prevencines priemones, sudaryti plėšrūnų padarytos žalos identifikavimo komisijas savivaldybėse, apmokyti veterinarijos gydytojus, inspektorius, ūkininkus, pakeisti teisės aktus“, BV, 2009) ir užfiksuotas laikinas 20 vilkų medžioklės limitas. Ministras pažadėjo, kad vilkų apsauga toliau tik griežtės. Antras etapas turėjo būti medžioklės uždraudimas, leidžiant reaguoti tik tose teritorijose, kur yra ypač daug žalos atvejų.

Per nuo susitarimo praėjusį veik 15 metų buvo pradėtos mokėti kompensacijos ūkininkams už vilkų papjautus gyvulius, tiesa, jokių įrodymų, kad tai vilkai dažnu atveju nėra, nes jokios ekspertizės nevykdomos, o savivaldybių komisijos nėra pakankamai kompetentingos nustatyti, kas tą žalą padarė. Prevencinės priemonės pritaikytos tik dalyje ūkių ir ne visuose jos tinkamos, o medžioklės kvotos vis auga. Apskaitas toliau „vykdo“ medžiotojai, į pagalbą pasitelkę vaizduotę. Buvo ne vieni metai, kai jos visai nevyko. Iki 2018 metų nebuvo sugebėta sukurti jokios tinkamos populiacijos skaičiavimo ir stebėjimo metodikos. Nebuvo nei patikimais duomenimis paremtų populiacijos būklės tyrimų, nei monitoringo. Nepaisant to, vilkų medžioklės kvotos per visus tuos metus (išskyrus vienintelius metus, kai buvo apsiribota 5 individų sumedžiojimu) ne mažėjo, kaip buvo žadėta Aplinkos ministro 2005 metais, o augo, kol nusistovėjo ties 60. Kvotų didinti nebuvo įmanoma, nes tai buvo maksimalus limitas pagal tuomet galiojusį „Vilko apsaugos planą“ (kai paskaičiuota vilkų populiacija yra tarp 250 ir 500 individų): kvota negalėjo viršyti 20% populiacijos (suskaiciuotos, o ne kažkokios hipotetinės, numanomos).

Išėitis didinti kvotoms buvo rasta. 2018 m. pakeitus „Vilko apsaugos planą“, kvotos viršutinė riba esant tam pačiam populiacijos skaičiui staiga tapo dvigubai didesnė - 40% suskaiciuotos populiacijos, nors Aplinkos ministerija bando visomis pajėgomis tai neigti (smulkiai tas mechanizmas bus paaiškintas kitame skirsnyje).

Ir tai dar ne viskas. Iki 2009-2010m. sezono vilkai buvo medžiojami nuo gruodžio 1 d. iki balandžio 1 d. Vietoj to, kad mažintų vilkų medžioklės apimtį, kaip buvo planuota, Aplinkos ministras Gediminas Kazlauskas 2011 m. medžioklės sezoną prailgino pusantro mėnesio, jo pradžią atkeldamas į spalio 15 d.

Spalio 24 d. AM vykusiame susitikime su visuomene Algirdas Klimavičius patikino, kad reikia džiaugtis, jog medžioklės sezonas pradedamas tik spalio 15 d., nes buvo minčių jį paankstinti. Kaip sakoma – apetitai auga bevalgant.

Ar nors vienas sveiką protą turintis žmogus galėtų pasakyti, kad šaudymas akiai vis daugiau ir ilgiau, net nežinant, kiek Lietuvoje yra vilkų, yra tinkamas būdas išsaugoti žvėrių populiaciją? Ministerijos pareigūnai vis dar teigia, kad tai ir yra jų tikslas.

KAIP 20% RIBA TAPO 40% RIBA

Naujame 2018 m. dokumente, kuris iš inercijos vis dar vadinamas „Vilko apsaugos“, o ne „medžioklės“ planu, įteisinta maksimali medžioklės limito riba - 40% suskaičiuotos populiacijos. Ji yra dvigubai didesnė nei ankstesnėje, 2014 m. redakcijoje, kurioje, kaip buvo minėta anksčiau, maksimalus vilkų medžioklės limitas buvo 20%. Kaip 2018 m. keičiant „Vilko apsaugos planą“, tas turėjęs nekisti 20% maksimumas galėjo padvigubėti? Čia kalbame apie oficialų dokumentą, kuriame turi būti užfiksuotas vilkų populiacijos skaičiavimo ir medžioklės kvotų nustatymo pagrindas, norint užtikrinti vilkų populiacijos sveikatą ir stabilumą. Niekas nežino, kiek vilkų iš tikrųjų yra Lietuvoje, nes patikimų apskaitų pas mus apskritai dar nebuvo. Bet šiuo atveju visai nesvarbu, ar vilkų po Lietuvos miškus bėgioja daugiau, ar mažiau, nei suskaičiuota. Svarbu tai, kad oficialiame dokumente užfiksuotas skaičius yra dvigubai didesnis, nei leistinas, jei norima, kad populiacija neišnyktų.

Aplinkos ministerijos atstovai susitikime AM minėjo, kad taip skaičiuoti negalima. Pažiūrėkime, ką sako skaičiai, kurie nemoka meluoti. 2015 m. maksimali kvota buvo 60. Tai maksimali riba - 20% tuo metu suskaičiuotos 292 vilkų populiacijos. (2016 m. ir 2017 m. apskaitos neįvyko, bet kvotos vis tiek buvo 60 individų). Šiomet nuo beveik tokios pačios populiacijos - 296 individai - vėl nustatyta maksimali kvota, tik ji jau ne 60, o 120, tai yra - 40% suskaičiuotos populiacijos.

Algirdas Klimavičius susitikimo su visuomene metu argumentavo, kad yra pakeista skaičiavimo metodika ir taip lyginti negalima. Pažvelkime į skaičius pagal naują metodiką, kurią išaiškino Vaidas Balys, vienas iš „Vilko apsaugos plano“ darbo grupės dalyvių. 2018 m. vilkus buvo pradėta skaičiuoti ne individualiai, o šeimomis (šeima- 4 ir daugiau individų), medžioklės limito maksimali riba dabar siejama su prognozuojamu prieaugliu, kitaip tariant, leidžiama sumedžioti visą prognozuojamo prieauglio dydį, kuris gaunamas šeimų skaičių dauginant iš koeficiento 3,25. Taip vilkų populiacijos prieauglis skaičiuojamas Švedijoje. Tik ten, aišku, niekas neleidžia sumedžioti tam prieaugliui lygios vilkų populiacijos dalies. O Lietuvoje pagal naują „Vilko apsaugos planą“, medžioklės kvotos maksimumas gaunamas šeimų skaičių dauginant iš 3,25. 2018-2019 m. sezono metu buvo suskaičiuotos 37 vilkų šeimos. Kvota, 120 individų, paskaičiuota taip: $37 \times 3,25 = 120$. Visos šių metų populiacijos rudenį prieš medžioklės sezoną dydis, 296 individai, nustatytas šeimų skaičių dauginant iš koeficiento 8 ($37 \times 8 = 296$). Į tą koeficientą 8 statistiškai jau įeina tie būsimi jaunikliai (3,25) ir likusios, mažesnės nei 4 vilkų, grupės bei pavieniai vilkai. Matome, kad kvotos koeficientas 3.25 yra 40% nuo populiacijos apskaičiavimo koeficiento 8, lygiai kaip ir 120 yra 40% nuo 296. Skaičiai nemeluoja.

JEI PERŽENGIAMA RIBA VILKŲ POPULIACIJA PASMERKTA IŠNYKTI

Mokslininkų įrodyta, kad jei bendras vilkų populiacijos mirtingumas (įskaitant medžioklę, jei ji leidžiama), peržengia 34%, populiacija nyksta (Špinkytė-Bačkaitienė, 2012). Jei artėjama prie šio procento – jai gresia išnykimas per ilgesnį laikotarpį. Todėl negalima viršyti 20-22% medžioklės limito (pagal prancūzų 2017 m. tyrimus, nustatant ilgalaikę vilkų populiacijos vystymosi tendenciją 2025-2030 metams).

Primenu, kad stojant į Europos Sąjungą, vilkų buvo paskaičiuota 550 ir buvo pasižadėta palaikyti jų populiaciją stabilią ir sveiką. Ar tai, kad jų prieš šį medžioklės sezoną buvo net ne 300 – beveik perpus mažiau – Europos Komisijos pareigūnams atrodytų kaip populiacijos stabilumo rodiklis?

Jau ne pirmi metai Lietuvoje vilkų apskaitos neįvyksta ar įvyksta tik dalinai, ir niekas nežino, kokia yra tikra vilkų populiacijos būklė. Be to, apskaitos vykdomos dar nepasibaigus medžioklės sezonui, taigi tikėtina, kad net dalis tų 37 šeimų ar tų 296 suskaičiuotų vilkų galėjo neišgyventi iki šių metų medžioklės sezono, ypač, jei juos nelegaliai šaudo visus metus.

Įteisinant 40% vilkų populiacijos medžioklės limitą, tuo pačiu įteisinamas vilkų populiacijos naikinimas. Net nežiūrint į procentus, aišku, kad eliminuojant žvėrių populiacijos dalį, atitinkančią visą prognozuojamą prieauglį, rūšis pasmerkta išnykti, nes vilkai žūsta ne vien nuo legalios medžioklės. Brakonieriai Lietuvoje žudo vilkus visus metus, nepaisydami jokių medžioklės sezonų. Ir tokių atvejų yra tikrai ne keletas, o dešimtys. Vilkai gali žūti medžioklėje, kovose dėl teritorijų, nuo ligų ar tiesiog, kaip ir visi kiti gyvi organizmai, mirti natūralia mirtimi. Jei medžioklės eigoje išnaikinamas visas prieauglis, kokia populiacijos dalis gali likti, atėmus visus kitus mirties atvejus? Turint omenyje paskutinių dviejų metų medžioklės apimtį, vienintelis tinkamas žodis šiai situacijai apibūdinti yra genocidas.

KIEK VILKŲ GALĖTŲ GYVENTI LIETUVOJE?

Pagal „Vilko apsaugos planą“, palaikytinas vilkų šeimų skaičius yra 32-62. Medžioklė Lietuvoje stabdoma tik tada, jei šeimų skaičius žemesnis, nei 32; kitaip tariant, minimalus palaikytinas šeimų skaičius yra 31. Šis skaičius nustatytas, kaip susitikime minėjo Algirdas Klimavičius, „ginčų būdu“, nesiremiant jokiais teritorinės talpos tyrimais vilkų populiacijos atžvilgiu.

Pažvelkime, ką sako kitų šalių tyrimų duomenys. Vilkų šeimos teritorijos dydžiui šeimos narių skaičiaus įtakos praktiškai neturi, bet jis priklauso nuo geografinės platumos ir kanopinių žvėrių gausos (Jedrzejewski et al., 2007). Europoje vilkų gyvenama teritorija kinta nuo 80–240 km² pietinėje ir centrinėje Europoje, iki 415–500 km², šiaurinėje - Skandinavijoje (Okarma et al., 1998; Finđo, Chovancová, 2004; Kusak, 2005, pagal: Šnipiškytė-Balčienė, 2012). Beje, Lietuvos teritorijos talpa vilkų atžvilgiu buvo tirta 2009 metais. Jų metu buvo nustatyta, kad Lietuva talpina 625 vilkus (Balčiauskas, Kawata, 2009), kas, skaičiuojant pagal naują apskaitos metodiką būtų 78 šeimos (625/8=78). Tiesa, tyrimų metu buvo vėlgi remtasi medžiotojų skaičiavimų duomenimis, kurių patikimumas, kaip žinome, kelia stiprių abejonių.

Lietuva užima plotą nuo 54 laipsnio (Dzūkijos nacionalinis parkas) iki 56 laipsnio (Žemaitijos nacionalinis parkas). Belovežo girios platumą yra 52 laipsniai. Skirtumas nedidelis, todėl Belovežo girioje gyvenančių vilkų teritorijos dydį galima laikyti atsparos tašku. L.Balčiauskas siūlo vidutinį Lietuvos vilkų teritorijos dydį talpinti tarp Lenkijos ir Suomijos, tačiau toks argumentavimas nėra tinkamas. Skandinavijos vilkų genetinė struktūra nerasta niekur kitur Europoje, todėl ilgą laiką buvo manyta, kad tai vilko ir šuns hibridai. Tačiau, kaip parodė 2019 m. Upsalos universitete Švedijoje atlikti tyrimai, Skandinavijos vilkai yra nuo senų laikų išlikusi šiai teritorijai būdinga migruojančių vilkų atmaina ir neturi nieko bendro su daug sėslėniais Pabaltijo populiacijos vilkais. Jie, kaip ir Taigos stepių vilkai, ieškodami daug rečiau pasitaikančio grobio, gali nubėgti tūkstančius kilometrų (Linnea Smeds, Kojola, Ellegren, 2019). Taigi, atsparos taškas vidutinei Lietuvos vilkų šeimos teritorijai nustatyti būtų Belovežo giria, kur tyrimų, vykusių 1994–1999 m. metu nustatyta, kad viena vilkų šeima užima vidutiniškai 201 km² plotą (Jedrzejewski et al., 2007).

Kanopinių Lietuvos miškuose pakanka ir jų skaičius kasmet auga. Todėl normalios vilkų šeimos užimamos teritorijos vidurkis Lietuvoje, kiek pakoreguojant pagal mūsų geografinę platumą, galėtų būti maždaug 220-240km². Taigi, Lietuvoje, priklausomai nuo teritorijose esančio grobio

kiekio, galėtų gyventi bent tris, o gal net keturis kartus daugiau, nei 31 „ginčų būdu“ sutarta šeima ir 1,5-2 kartus daugiau, nei 62 - aukščiausioji pagal „Vilko apsaugos planą“ leistina riba. Tai patvirtina Labanoro girios pavyzdys (miškingo ploto 738 km²), kur nekenkdamas žmogui ir nedarydamas jokios žalos ūkiams jau daug metų (iki šio medžioklės sezono) gyveno trys vilkų šeimos.

Taigi, Lietuvos teritorijoje nedarydamas žalos gali gyventi tris kartus daugiau vilkų šeimų, nei per praėjusią apskaitą suskaičiuotos 37. Ir problema apskritai yra visai ne jų skaičiuje, o tame, koks yra tų šeimų stabilumas. Lietuvoje, galima sakyti, tas stabilumas šiais metais lygus nuliui, nes šiemet nuspręsta šaudyti vilkus visoje Lietuvos teritorijoje, nepriklausomai nuo to, ar jie daro žalą ūkiams, ar ne. Tokiu būdu yra sutrikdomos ir suardomos iki tol daugiau ar mažiau ramiai gyvenusios išplėstinės vilkų šeimos. Toliau matysime, kaip tai atsiliepia vilkų populiacijai ir visai jos aplinkai, įskaitant žmogaus ūkinę veiklą.

VILKŲ TERITORIJOS TAIP PAT PRIKLAUSO NUO MEDŽIOKLĖS. KAIP TAI ATSILIEPIA ŽMOGAUS ŪKINEI VEIKLAI?

Pažvelkime į vilkų šeimų užimamo ploto palyginimą Belovežo girioje Baltarusijos dalyje, kur vilkai medžiojami - tankumas vidutiniškai 1,2 individai/100km², vidutinis šeimos dydis – 2,7-3,2 vilkai - ir Lenkijos dalyje, kur vilkai saugomi - tankumas vidutiniškai 2,3 individai/100km², vidutinis šeimos dydis – 4-5 vilkai (Okarma, Schmidt, 1998). Galime daryti išvadą, kad kai vilkai nemedžiojami, jų telpa daugiau į tą pačią teritoriją, o kai medžiojami, jų teritorija plečiasi.

„Radijo sekimas vykdytas 1994 – 1998 metais bei sekimas pėdomis esant sniego dangai 1985 – 1996 metais parodė patikimą vilkų stabilumą šioje Belovežo girios dalyje, kur vilkai yra saugomi. Buvo užregistruotos trys gaujos pasižyminčios mažai kintančiu erdviniu išsidėstymu. Baltarusijos pusėje vilkai intensyviai medžiojami, todėl ten jų gaujos erdviškai ir bendruomeniškai nestabilios.“ (Šnapiškytė-Balčienė, 2012).

Tai reiškia, kad destabilizuojant vilkų šeimas medžioklės metu, jos pakrinka, palieka nusistovėjusias teritorijas ir daug dažniau atklysta į žmogaus ūkinės veiklos užimamus plotus. Mažesnės šeimos turi ieškoti maisto didesniu spinduliu, nes negali susimedžioti įprasto grobio – stambių kanopinių, kadangi tam neužtenka pajėgų. Kai šeima medžioja drauge, ji stipri, o vienišam vilkui elnias ar briedis kanopos smūgiu gali kiaurai perskrosti kaukolę. Jei taip besiblaškydami vilkai, kurių medžioklės potencialas yra sunaikintas, suskaldžius išplėstinę šeimą į mažesnes grupes, randa lengvai pasiekiamą, tinkamomis apsaugos priemonėmis nesaugomą grobį, jie, be abejo, pasinaudoja proga numalšinti alkį. Jei tokia medžioklės streso situacija yra palaikoma, pradeda deformuotis įgimti vilkų medžioklės ir mitybos įpročiai, kitaip tariant – vilkai pradeda specializuotis ūkiu antpuoliuose. Taip medžioklės pasėkoje yra sukuriami tie „probleminiai“ vilkai.

Normali vilkų šeima yra išplėstinė tėvų ir palikuonių struktūra. Alfa vilkai – tėvai - vieninteliai turi teisę turėti jauniklių. Alfos garantuoja šeimos stabilumą ir nesusardomumą. Kiekviena nemedžiojama vilkų šeima dešimtmečiais gali gyventi savo teritorijoje, kol nenužudomi Alfa vilkai. Šeima gali didėti, bet jei pakanka grobio, teritorijos apimtis nuo to praktiškai nepriklauso. Nereikia pamiršti, kad intensyviau medžiojami kanopiniai žvėrys - vilkų grobis - sparčiau dauginasi, todėl plečiantis vilkų šeimos, jiems nekyla problemų liekant tame pačiame plote. Parkuose, kur vilkai nemedžiojami, ypač jei yra daugiau šeimų, vyksta vilkų populiacijos savireguliacija, ji neauga daugiau, nei gali talpinti teritorija. Konfliktai už jų teritorijos ribų yra ekstremaliai reti (Wallach 2015, Cariappa 2011). Jei rečiais-ketvirtais gyvenimo metais ar vėliau jaunesni vilkai atsiskiria nuo šeimos ir nutaria ieškoti poros, jie jau būna įgavę visus tėvų perduotus medžioklės įpročius ir normaliomis sąlygomis laikosi atokiau nuo žmogaus gyvenamų teritorijų. Tokie vilkai susiranda savo

teritoriją, net jei kartais tam reikėtų nubėgti tūkstančius kilometrų, ir joje įsikūrę palaiko iš tėvų išmoktas tradicijas.

Ten, kur vyksta medžioklė, vilkų šeimos suskaldomos, dažnai atsiranda daugiau jauniklius vedančių porų, o reiškia – daugiau šeimų. Kadangi net tada, jei šeima maža, jai reikalingas panašaus dydžio plotas, kaip ir išplėstinei šeimai, ankstesnė teritorija tampa per ankšta dalis vilkų, priversti ieškoti naujų plotų, išeina už jos ribų. Mažos vilkų grupelės ir vieniši vilkai, dėl suirus šeimai prarasto medžioklės potencialo nesugebėdami susimedžioti pakankamai maisto miške, gali migruoti, išeidami iš laukinės gamtos prieglobsčio link žmonių gyvenviečių, ypač traukiami ten laisvai besiganančių naminių gyvulių. Taip medžioklės metu suardžius vilkų šeimą viename rajone, probleminių vilkų gali atsirasti gretimuose rajonuose, kuriuose žalos atvejų iki tol nebuvo (Wielgus 2008, Treves 2016, Stone 2017). Intensyviai medžiojant toliau, situacija tik blogėja.

Vargu ar po paskutinių metų medžioklės Lietuvoje yra likę išplėstinių šeimų. Net rezervatų teritorijose jos, greičiausiai dėl brakonierių veiklos, yra sumažėjusios. Remiantis apskaitos duomenimis, paskelbtais Aplinkos ministerijos tinklapyje, ir genetinio tyrimo rezultatais, Lietuvoje pastebėtas labai didelis mažesnių vilkų grupelių, susidedančių iš 2-3 narių, skaičius ir daug vienišų vilkų, o suskaičiuotose didesnėse šeimose nedažnai daugiau nei 4 nariai. Tai, beje, reiškia daugiau porų ir daugiau jauniklių, daugiau rūpesčio juos išmaitinti.

Vilkai yra itin prisitaikantys gyvūnai. Pakanka probleminių vilkų teritorijose įrengti patikimus ganyklų aptvarus ir kelis metus palikti šeimas ramybėje, miške paliekant pakankamai jų natūralaus grobio, ir jie grįš prie savo ankstesnių natūralių įpročių. Čia būtina pastebėti, kad Lietuvoje skaičiuojant palaikytinas laukinių žvėrių populiacijas, visiškai neatsižvelgiama į ekosistemos ryšius tarp mitybos tinkle dalyvaujančių gyvūnų. Vilkai pagrįdė maitinasi kanopiniais žvėrimis, todėl būtina tuose skaičiavimuose numatyti jiems reikalingą tų gyvūnų dalį ir jos neišmedžioti (Špinkytė-Bačkaitienė 2005). Tai ir yra tinkamų buveinių sąlygų užtikrinimas. Šis reikalavimas įtvirtintas Buveinių direktyvoje, bet atrodo, kad Lietuvos gamtos apsaugos specialistams tokie dalykai – paslaptis.

KAIP INTENSYVI MEDŽIOKLĖ PAŽEIDŽIA VILKŲ POPULIACIJOS STRUKTŪRĄ IR KEIČIA ELGSENĄ, ĮPROČIUS IR NET FIZIOLOGIJĄ

Kaip matote, vilkų medžioklė mokslininkų yra ne be reikalo laikoma kraštutine ir nepageidaujama priemone. Gausiais tyrimais yra įrodyta, kad medžiojamų vilkų populiacija tampa daug labiau pavojinga ūkininkams, nei toji, kuriai leidžiama netrukdomai gyventi. Kitaip tariant, kuo aršiau vilkai naikinami, tuo jie atneša daugiau žalos ir atvirkščiai, žalą galima labai sumažinti, kraštutinai apribojant medžioklę. („Plėšrūnų kontrolė neturi būti aklas šaudymas“, *Frontiers in Ecology and the Environment*, 2016)

Ten, kur leidžiamas vilkų populiacijos reguliavimas, ūkių antpuolių ne tik nesumažėja, bet padaugėja, palyginus su tomis teritorijomis, kur vilkai nemedžiojami. Rezultatą sunku pastebėti, jei medžioklė sustabdoma tik laikinai, trumpu periodu – vilkų populiacijai reikia laiko pusiausvyrai atgauti, bet jis akivaizdus ilgesniu laikotarpiu. Tyrimų, kurių eigoje buvo padaryta ši išvada, vyko ne vienas visame pasaulyje. Pernai (2018m.) pasibaigė LIFE projektas Rumunijoje, kurio metu taip pat buvo konstatuotas neigiamas medžioklės efektas.

Pažymėtina, kad net ir nedidelis vilkų populiacijos reguliavimas iššaukia atvirkštinį efektą žalos ūkiams prasme, todėl kištis į vilkų gyvenimą juos žudant galima tik kraštutiniais atvejais. (Wielgus 2008, Treves 2016, Stone 2017) Jei tikrai nėra kitos išeities, ir probleminis vilkas nepaisant apsaugos priemonių elgiasi netipiškai, tik tada galima svarstyti galimybę taikant šią kraštutinę priemonę. O priemonių apsisaugoti nuo vilkų, jų nežudant, yra daug, tik noro jas naudoti trūksta.

"Kur vilkai niokoja avių bandas, ten juos reikia nubaidyti ir tik kraštutiniu atveju - medžioti", sakė biologijos mokslų daktarė Janina Prūsaitė, garsiausia Lietuvos vilkų žinovė. (Delfi, 2008)

GENETINIS TYRIMAS IR KEISTA JO NERIMĄ KELIANČIŲ REZULTATŲ INTERPRETACIJA

Aplinkos ministerijos pareigūnai teigia, kad toks didžiulis medžioklės limitas buvo nustatytas remiantis mokslininkų, vykdžiusių genetinius tyrimus, rekomendacijomis, išdėstytomis jų rašte. Norių atkreipti jūsų dėmesį, kad šio 2019 m. genetinio tyrimo vadovė Dr. Renata Špinkytė-Bačkaitienė savo ankstesniame moksliniame darbe taip pat minėjo, kad siekiant išsaugoti vilkų populiaciją, nevalia peržengti 34% vilkų bendro mirtingumo ribos, o juk tiek pernai metais, tiek šiemet nustatyta kvota yra 40% suskaičiuotos populiacijos. Kaip tuomet suprasti tas rekomendacijas? Be to, kaip galima rekomenduoti taip smarkiai medžioti vilkus, žinant kad populiacijos genetinė įvairovė nėra atsistačiusi po prieš pusę amžiaus patirto intensyvios medžioklės šoko? Kaip galima rekomenduoti medžioklę, remiantis tik vienu metų tyrimų rezultatais, kurie negali rodyti jokių žymesnių tendencijų, nes nėra atsvaros taško – ankstesnių metų panašaus lygio tyrimų? Tendencijos ir žymesni skirtumai populiacijų genetikoje pasirodo ne per vienus ir ne per du metus.

Susidaro įspūdis, kad Lietuvoje apskritai į mokslą žiūrima, švelniai tariant, keistai. Aplinkos ministerijos konkursą tokiems tyrimams numatoma skelbti kasmet ar, geriausiu atveju kas du metus. Visai neaišku, ar jį laimėjusi mokslo įstaiga vykdys tyrimus ta pačia kryptimi ir tais pačiais metodais. Jei naudojami skirtingi metodai, rezultatus palyginti nėra paprasta, o kartais ir netikslinga. Tendencija gali būti aiškiai matoma tik tuomet, kai yra tyrimų tęstinumas. Tokia konkursų trumpalaikiams moksliniams tyrimams tvarka yra absoliučiai nesuprantama kalbant apie tokias sritis, kaip populiacijų būklės nustatymas. Kyla klausimas, kodėl Aplinkos ministerija neieško galimybių, o mano žiniomis, net atsisako pasiūlymų, vykdyti tarptautinio lygio ar Lietuvos mastu Europos Komisijos finansuojamus projektus. Tokie projektai vyko ne vienoje ES šalyje ir jie davė svarių rezultatų, be to, jie nėra našta šalies biudžetui.

Dabar pažvelkime į pačią 2019 m. Lietuvos vilkų genetinių tyrimų ataskaitą ir ją pakomentuokime jos rezultatus:

1. Nepasiekusi optimumo vilkų populiacijos genetinė įvairovė.
Norint atstatyti genetinę įvairovę, kuri susiaurėjo dėl intensyvaus vilkų naikinimo, vykdyto sovietmečiu ir prieš Lietuvai įstojant į Europos Sąjungą, reikia ne didinti kvotas, o jas mažinti. Tai akivaizdu. Tai, kad genetinė įvairovė buvo pradėjusi kiek atsistatyti, galėjo būti dėl mažų medžioklės kvotų, fiksuotų keletą metų po įstojimo į ES. Ekstremaliai didelės paskutinių dviejų metų kvotos situaciją galėjo tik pabloginti. Tyrimuose tai negali atsispindėti, nes nėra atskaitos taško. Savaime suprantama, kad genetinės įvairovės neįmanoma pagerinti tuo pačių (medžioklės) būdu, dėl kurio ji susiaurėjo.
2. Populiacijos amžiaus struktūros sutrikimai. Amžiaus balansas populiacijoje yra labai svarbus jos stabilumui ir genetinės įvairovės atstatymui. Genetinio tyrimo metu nustatytas nepaprastai didelis nušautų pirmamečių jauniklių skaičius - 61,4% (palyginimui - 2011-2012m. 7,7%), o antramečių jauniklių yra likę katastrofiškai mažai - 6,9% (palyginimui - 2011-2012m. - 15,4%). (Špinkytė-Bačkaitienė, 2012, 2019). Tai reiškia, kad labai nedidelė dalis užpernykščių jauniklių išgyveno iki praeito sezono. Didelis pirmamečių vilkų skaičius ir sutrikęs amžiaus vidurkis, byloja apie tai, kad dėl intensyvios medžioklės patiriamas stresas destabilizuoja populiaciją, ir sutrikdo

jos normalų reprodukcijos srautą (Bryan, 2015). Svarbu, kiek jauniklių išgyvena iki reprodukcijos amžiaus – trejų metų, nes jei jų išgyvena nepakankamai, populiacijos augimo procentas gali po metų ar dviejų kristi taip, kad išnykimo nebepavyks išvengti. Todėl mažas antramečių procentas yra grėsmingas faktas. Taip įvyko su Meksikos rudųjų vilkų populiacija, buveinėmis buvo Šiaurės Amerikos pietinės dalies teritorijos. Šie vilkai buvo intensyviai medžiojami. Kai buvo susigriebta, kad ši rūšis nyksta, sustabdyti procesą buvo per vėlu. 2019 m. pradėtas vykdyti šių vilkų įveisimas keliose valstijose (Florida, Šiaurės Karolina, Virginija, Alabama, Arkanzasas). Projektas kainuos dešimtis milijonų dolerių ir jis tikrai nebūtų vykdomas, jei vilkai mūsų ekosistemoms nebūtų absoliučiai būtini.

- Galimas populiacijos reprodukcijos padidėjimas. Dėl medžioklės streso išauga reprodukcijos hormonų gamyba vilkų organizmuose. Net ovuliacijos ciklas gali pradėti kartotis ne vieną, o du kartus per metus (Bryan, 2015). Be to, kaip jau minėjau aukščiau, išardžius išplėstines šeimas atsiranda daugiau reprodukuojančių šeimų. Tai gali sukelti staigų trumpalaikį reprodukcinį bumą, kuris toliau tęsiant medžioklę priveda prie vadinamos „vištos kojos“ efekto, kai šeimų, o tuo pačiu populiacijos amžiaus struktūra yra tiek sudarkoma, kad nebelieka, kam reprodukuotis ir tuomet nebeįmanoma sustabdyti rūšies išnykimo. Kaip žinia, jauni nepatyrę vilkai, dėl medžioklės praradę savo tėvus, nemoka patys susimedžioti grobio jų pagrindiniu maisto šaltiniu būna lengvas ganyklose be priežiūros palikti naminiai gyvuliai. Šie jauni vilkai gali būti nespėję išmokti vengti žmogaus, todėl, likę be tėvų, gali būti drąsesni žmogaus atžvilgiu.
- Vilniaus apylinkėse pastebėti Inbrydingo požymiai. Urbanizacija yra toli gražu ne vienintelė inbrydingo priežastis. Išplėstinėje vilkų šeimoje, kurios gyvenimo netrikdo medžioklė, jauniklius atsiveda tik viena alfa pora. Jauni vilkai lieka šeimoje bent jau kelis metus ir jei atsiskiria, išeina ieškoti poros į kitas teritorijas. Dėl medžioklės iširus tradicinėms šeimoms, poros gali susiformuoti tarp tos pačios šeimos individų, ypačingai, jei yra barjerai ir trukdžiai vilkams laisvai migruoti. Tai ir yra viena iš pagrindinių inbrydingo aplink Vilnių priežastis. Jei siekiama šį efektą mažinti, aplink Vilnių reikėtų uždrausti medžioklę daugeliui metų ir dideliu spinduliu (mokslo įrodyta, kad kuo gyvenvietė didesnė, tuo vilkai laikosi nuo jos atokiau). Tuomet ir vilkų migracija, kuri reikalinga genetinei įvairovei plėstis, vyks laisviau.

Kaip matote, tyrimo metu nustatyti vilkų populiacijos būklės požymiai byloja apie tai, kad jau kurį laiką yra medžiojama per daug intensyviai ir populiacija, geriausiu atveju, balansuoja ant išnykimo ribos. Bet Aplinkos ministerijos pareigūnai susitikime su visuomene teigė, kad pasirinkimas šiemet medžioti vilkus visoje Lietuvos teritorijoje, neatsižvelgiant į žalos atvejų vietas, taip pat yra vykdomas mokslininkų pageidavimu, nes rajonavimo atveju genetinių tyrimų medžiaga nėra pakankamai įvairi. Jei mokslininkų pozicija tikrai tokia, kuo nenorėčiau tikėti, ji ne mažiau keista, nei Ministerijos pareigūnų. Atrodytų, genetikai turėtų vykdyti tyrimus tam, kad užkirstų kelią vilkų populiacijos nykimui. Ir jei vilkai nėra medžiojami visoje teritorijoje, yra kitų priemonių, kaip antai – tirti vilkų ekskrementus, kas plačiai taikoma kitose šalyse.

Vilkų medžioklė visoje Lietuvos teritorijoje nepriklausomai nuo to, ar būta žalos atvejų ar ne, neturi jokios prasmės ir pažeidžia „Vilko apsaugos plano“ 41 skirsnį: „Rūšies genetinei įvairovei bei ekologiniam efektyvumui užtikrinti turi būti leidžiama vilkams užimti kiek įmanoma didesnę tinkamų buveinių plotą šalyje, o paplitimas ribotinas tik tose teritorijose, kuriose kyla neišvengiami ir netoleruoti intensyvumo konfliktai su žmogaus ūkiniais interesais (...)“

Kita vertus, susitikime AM buvo paminėta, kad rajonavimas kelia riziką išnaikinti ištisas šeimas vietiniu lygiu, ir tai tiesa. Apskaitos rezultatai leidžia manyti, kad didelėje dalyje Lietuvos teritorijos vilkų nebuvo rasta. Pažymėtina, kad net ir nedidelis vilkų populiacijos reguliavimas iššaukia atvirkštinį efektą žalos ūkiams prasme, todėl kištis į vilkų gyvenimą juos žudant galima tik

kraštutiniais atvejais. (Wielgus 2008, Treves 2016, Stone 2017) Jei tikrai nėra kitos išeities, ir probleminis vilkas nepaisant apsaugos priemonių elgiasi netipiškai, tik tada galima svarstyti galimybę taikant šią kraštutinę priemonę. O priemonių apsaugoti nuo vilkų, jų nežudant, yra daug, tik noro jas naudoti trūksta. "Kur vilkai niokoja avių bandas, ten juos reikia nubaidyti ir tik kraštutiniu atveju - medžioti", sakė biologijos mokslų daktarė Janina Prūsaitė, garsiausia Lietuvos vilkų žinovė. (Delfi, 2008).

Pasvėrus visus faktus nekyla abejonių, kad tiek medžioklė visoje teritorijoje be pasirinkimo, tiek atskirose teritorijose, neša vien žalą ir toks medžiotojų interesų tenkinimas baigia visiškai destabilizuoti Lietuvos vilkų populiaciją. Tam, kad ji neišnyktų, kol nebus patikimų duomenų apie vilkų populiacijos būklę, nebus apsvaistytos ir patvirtintos tinkamos vilkų populiacijos apsaugos priemonės bei tinkamai suredaguoti vilkų apsaugą reglamentuojantys teisiniai aktai, būtina stabdyti šio sezono vilkų medžioklę Lietuvoje ir padėti ūkininkams apsaugoti gyvulius taikiomis priemonėmis, panaudojant tam Europos komisijos skirta lėšas.

Parengė Lina Sedra